נצבים ג

א. אין סיום הסדרה [1] שטייט „החיים והמות נתתי לפניך גו' ובחרת בחיים למען תחי' אתה וזרעך". שטעלט זיך רש"י אויף די ווערטער „ובחרת בחיים" און זאגט דערויף דריי ענינים: (א) דעם פירוש פון „ובחרת בחיים" — „אני מורה לכם שתבחרו בחלק החיים". (ב) א משל אויף דעם — „כאדם האומר לבנו בחר לך חלק יפה בנחלתי ומעמידו על חלק היפה ואומר לו את זה ברור לך". (ג) א ראי' דערויף פון א פסוק [2] — „ועל זה נאמר ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי הנחת ידי על גורל הטוב לומר את זה קח לך" [3].

דאַרף מען פאַרשטיין: וואָס איז שווער אין די ווערטער „ובחרת בחיים" וואָס רש"י דאַרף דאָס בכלל פאַרטייטשן און נאָך מיט אַן אריכות און פיל פרטים? לכאורה איז דער טייטש פון „ובחרת בחיים" גאַנץ אייגנפאַך (ווי עס לערנען אַנדערע פשטני המקרא [4]): דער אויבערשטער זאָגט אַן (אלס עצה טובה [5]) צו אויסקלייבן דעם חלק החיים, דורך „לאהבה [6] את ה"א לשמוע בקולו וגו'".

ב. לערנענדיק בפשטות קומט אויס [7], אַז רש"י קומט דאָ באַווײַזען אַז „ובחרת בחיים" איז ניט אַן אַנזאָג (אַ ציווי, אַדער עצה טובה) צו בוחר זיין בחיים

— עס האָט קיין אַרט ניט צו אַנזאָגן „ובחרת בחיים" — דממנ"פ: אויב מען וויסט בכלל ניט אַז ס'איז חיים, דאַרף מען אים נאָר איבערצייגן אין דעם און ער וועט עס שוין במילא אויסקלייבן, ס'איז איבעריק דער אַנזאָג; און אויב, ווידער, ער איז ניט איבערצייגט גע־ווארן אַז דאָס איז חיים — וואָס וועט אים העלפן דער אַנזאָג (אַדער עצה) „ובחרת בחיים", בשעת ביי אים לייגט זיך ניט אַפ אַז דאָס איז חיים? —

נאָר מיט „ובחרת בחיים" ווערט גע־מיינט „אני מורה לכם" — דער אויבערשטער זאָגט אַז מיט זיין זאָגן גלייך נאָכדעם „לאהבה את ה"א גו'" וווייזט ער אַן אידן „שתבחרו בחלק החיים", ווייל דאָס איז חיים [8]: וויבאַלד אַז ניט אַלע־מאָל זעט מען בעיני בשר אַז „חיים" איז תלוי אין „טוב" [9] (און „מות" אין „רע" [9]), דאַרף מען אַנווייזן וואָס איז די ריכטיקע און אמת'ע זאַך פון חיים [ווי דער משך אין פסוק: (למען תחי' אתה וזרעך) לאהבה את ה"א גו' כי הוא חייך ואורך ימיך גו'].

1) ל, יט.

2) תהלים טז, ה (וראה פרש"י שם. רמב"ם סוף הל' שמיטה ויובל. ואכ"מ).

3) בדפוסים ראשונים וכת"י רש"י — יש כמה שינויים (קלים) בלשון רש"י. וראה גם לשון רש"י בבחיי כאן. ובשל"ה (ב, ב) הובא לשון רש"י כמו"ש בדפוסים שלנו. וראה לקמן הערות 16, 24, 26, 27.

4) ראה רמכ"ן, ראב"ע ועוד.

5) ראה רמב"ן „כי יעצתיך כו'". וראה גם ס' הזכרון ובאר יצחק לפרש"י כאן.

6) פסוק כ.

7) ראה גם באר מים חיים (לאחי המהר"ל) לפרש"י כאן.

8) להעיר מלקו"ת ואתחנן רד"ה שמע ישראל. ד"ה אם בחקותי ה"ש"ת פ"א־ב. ועוד.

9) לעיל פסוק טו־יח וברש"י.

און אויף דעם ברענגט רש"י: (א) אַ משל — „כאדם האומר לבנו כו'", אַז דער טאַטע באַנוגנט זיך ניט מיטן זאָגן „בחר לך חלק יפה בנחלתי", נאָר „מעמידו על חלק היפה": (ב) אַ ראי' פון פסוק אַז דער אויבערשטער איז „מעמיד" אידן „על חלק היפה" — „ועל זה נאמר כו' הנחת ידי על גורל הטוב לומר את זה קח לך".

ג. ס'איז אַבער נאָך אַלץ ניט גלאַטיק די אריכות אין רש"י:

א) וואָס דאַרף ער בכלל ברענגען אַ משל „כאדם האומר לבנו כו'" — ער האָט געקענט דעם תוכן זאָגן גלייך אין נמשל (אַז דער אויבערשטער איז „מעמיד" אידן „על חלק היפה") ? ואדר־בה — אין נמשל איז דער ענין, לכאו־רה, מער פאַרשטאַנדיק ווי אין משל:

בנוגע קיום התורה ומצוות (נמשל) איז נויטיק אַז דער אויבערשטער זאָל אַנווייזן אַז דאָס איז „חיים" און דער „חלק היפה": וויבאַלד אַז אין דער הנהגת העולם זעט אָפטמאָל אויס, אַז „דרך רשעים צלחה" [10] און „הצדיקים .. מצטערים בעוה"ז" [11], דאַרף מען באַ־וואָרענען אַז רשעים „סופן לדחות באחרונה" [11] און צדיקים „סופן לשמוח באחרונה" [11];

בשעת עס רעדט זיך אַבער וועגן אויסקלייבן אַ חלק יפה אין אַ נחלה גשמית, איז אַ סך לייכטער צו זען וואָס ס'איז יפה און וואָס ניט, און ס'איז ניט (אַזוי) נויטיק דער „מעמידו על חלק היפה".

ב) נאָך „ומעמידו על חלק היפה" זאָגט רש"י „ואומר לו את זה ברור לך", וואָס פון דעם איז משמע, אַז נאָכדעם ווי ער איז „אומר לבנו בחר לך חלק יפה בנחלתי ומעמידו על חלק היפה", דאַרף זיין נאָך אַ פעולה אַן אמירה „את זה ברור לך" — איז ניט מובן: (א) וואָס איז די נויטיקייט אין דעם ? (ב) וואו געפינט מען די אמירה אין פסוק (אין נמשל) ?

ג) דער סיום פון רש"י „ועל זה נאמר .. הנחת ידי על גורל הטוב כו'" — (א) „וע"ז נאמר" (אַ פירוש אין פסוק דתהלים) — ניט „וכמו שנאמר" וכיו"ב (וואָס מיינט אַ ראי' אין פירוש בפסוק דאָ) (ב) דער „מעמידו על חלק היפה" איז אין אַן אופן וואָס „הנחת ידי על גורל הטוב כו'":

א) רש"י איז דאָך מפרש פשוטו של מקרא על אתר — פאַרוואָס ברענגט ער „ועל זה נאמר (בתהלים) כו'" ? ב) וואָס איז דער אויפטו פון „הנחת ידי" ?

ד. דער ביאור בזה:

די קשיא וואָס רש"י קומט פאַר־ענטפערן מיט זיין פירוש איז:

דער ענין וואָס שטייט דאָ אין פסוק — „החיים והמות נתתי לפניך גו' ובחרת בחיים למען תחי' אתה וזרעך" [און אַזוי אויך דער פסוק שלאח"ז — „לאהבה גו' לשמוע בקולו גו' כי הוא חייך גו'"] — שטייט שוין און אויספירלעך אין די פריערדיקע פסוקים: „ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע" [12], וואָס דער פשט דערפון איז, אַז „זה תלוי בזה אם תעשה טוב הרי

10) ירמ' יב, א.

11) לשון הספרי ר"פ ראה *. וראה רש"י תולדות כז, כט.

12) ל, טו.

*) ואולי ספרי זה הוא המקור (עכ"פ) לכללות פרש"י זה. וכן משמע קצת בפרש"י תהלים שם (ד"ה תומיך).

לך חיים ואם תעשה רע הרי לך מות"[13], און ווי דער פסוק איז דערנאָך[14] מפרש „אשר אנכי מצוך היום לאהבה גו' וחיית ורבית גו' ואם יפנה לבבך גו' הגדתי לכם גו'" —

איז פאַרוואָס חזר'ט עס איבער דער פסוק דאָ נאָכאַמאָל[15]?

לערנט דעריבער רש"י אַז דער חי־דוש אינעם תוכן הכתוב דאָ איז מודגש אין די ווערטער „ובחרת בחיים" (וואָס שטייען ניט פריער).

אין וואָס באַשטייט דער חידוש? ברענגט דערויף רש"י אַ משל — „כאדם האומר לבנו כו' ומעמידו על חלק היפה ואומר לו את זה ברור לך", וואָס דאָס גיט צו פאַרשטיין, אַז עס איז דאָ אַ פאַל וואָס אפילו נאָכן „מעמידו על חלק היפה" פאָדערט זיך ערשט אַן אמירה „את זה ברור לך" (כדלקמן);

ועד"ז בענינגו: דער „אני מורה לכם שתבחרו בחלק החיים" פון אונזער פסוק איז ווי דער „אומר לו" וואָס קומט נאָכן „מעמידו על חלק היפה" — נאָכדעם ווי די תורה איז מבאר אין די פריערדיקע פסוקים אַז „אם תעשה טוב הרי לך חיים", דאַרף ערשט זיין אַן אָנזאָג „ובחרת בחיים".

ה. דערפון וואָס מ'געפינט (אין משל), אַז נאָכדעם ווי מען גיט אַ „חלק יפה" (אין זיין נחלה) דאַרף מען ערשט „מעמיד" זיין „על חלק היפה", איז מובן אַז דאָ רעדט זיך וועגן אַזאַ נחלה ביי וועלכער ס'איז שווער צו וויסן (פון אויסערלעכן קוק) וועלכער איז דער „חלק היפה" אין איר — און דעריבער מוז דער נותן „מעמידו על חלק היפה".

[דערמיט קען מען אויך מסביר זיין דעם דיוק אין משל „כאדם האומר לבנו כו'" (ניט — „לחבירו"[16]):

די זיכערקייט פון מקבל אַז דער נותן איז אים מעמיד על חלק היפה, איז פאַר־בונדן מיט (דעם וואָס ער ווייס) צוויי זאַכן — (א) ביים נותן איז קלאָר וואָס ס'איז דער חלק היפה[17]; (ב) דער נותן איז אויסן זיין (דעם מקבל'ס) טובה מיטן פולן האַרצן און איז דעריבער גרייט אים אָפּצוגעבן דעם חלק היפה פון זיין נחלה — און (די וודאות אין) די צוויי פרטים זיינען מודגש אין משל: (א) דער חלק איז „נחלתי" — של הנותן, ובמילא האָט ער אַ קלאָרע ידיעה אין דעם; (ב) ער גיט עס „לבנו", וואָס אַ טאַטע איז (מער ווי עמעצער אַנדערש) גרייט געבן זיין זון דעם חלק היפה פון זיין נחלה.

ועד"ז איז עס אין נמשל, בנוגע דעם אויבערשטן מיט אידן: כדי אַז ביי אידן זאָל זיך אָפּלייגן אַז „חיים" און „טוב" זיינען „זה תלוי בזה" — כאָטש אַז בעיני בשר זעט מען עס ניט אַלעמאָל — זאָגט מען אים אַז ער זאָל זיך אַריינטראַכטן אין צוויי זאַכן: (א) די וועלט איז „נחלתי" — פון אויבערשטן, בורא עולם ומנהיגו, און דעריבער ווייס ער וואָס ס'איז דער ריכטיקער וועג פון „חיים". (ב) אידן זיינען „בנים . . לה' אלקיכם"[18]

---

13) רש"י שם.

14) שם, טז־יח וברש"י שם.

15) ברמב"ן כאן: והנה הוא כמחתים העדים כו'. אבל ראה רש"י וילך לא, כח. וראה בארוכה לקמן ע' 329 ואילך.

16) אבל להעיר שבדפוס ראשון ושני (ובכו"כ כת"י רש"י. וכן בבחיי כאן) איתא — „לחברו" [ובספרי שם: משל למלך כו' והזמין כל האורחים והי' אוהבו כו']. אבל בפרש"י תהלים שם: כאדם האוהב אחד מבניו כו'.

17) להעיר גם מאוה"ח ר"פ ראה.

18) ראה יד, א.

— קענען זיי זיין זיכער אז דער אויבערשטער זוכט נאר זייער טובה וועגן].

וויבאלד אבער אז מען זעט פאַרט ניט בעיני בשר דעם „חלק היפה", און מ'פאַרלאַזט זיך אויפן וואַרט פונעם נותן — איז מובן, אז דער נותן באַנוגנט זיך ניט מיט „מעמידו על חלק היפה", נאַר ער איז ווידער מזרז דעם מקבל און זאַגט אים נאַכאַמאַל ער זאַל נעמען דעם חלק היפה; און דאָס איז וואָס ער איז מוסיף — „ואומר לו את זה ברור לך".

ועד"ז בענינגו, אז אויך נאַכן מסביר זיין די אידן אז „חיים" און „טוב" זיינען „זה תלוי בזה", מ'איז זיי מעמיד על חלק היפה, פאַדערט זיך נאָך א זירוז מיוחד [19] מלמעלה: „ובחרת בחיים למען תחי' אתה וזרעך", אז אידן זאלן זיך לגמרי פאַרלאָזן אויפן אויבערשטן און אויס־קלייבן „חלק החיים".

ו. מען קען נאָך אבער פרעגן — לכאורה איז דער משל ניט דומה צום נמשל:

אין משל פאַרשטייט מען ווי דער זירוז „את זה ברור לך" ווירקט אויפן בן, ווייל

(נוסף אויף דעם וואָס עס רעדט זיך וועגן א זירוז פון א אב בגשמיות בנוגע א נחלה גשמית, און דעריבער, כאַטש דער בן זעט ניט בעיני בשר אז דאָס איז דער „חלק היפה" פון דער נחלה, גיט עס אים אבער א הרגשה אין די אמת'־קייט פון דברי אביו *[19])

דער בן האָט ניט קיין אייגענע ידיעה מוחלטה בטיב הנחלה פון אביו — צו וויסן וואָס עס איז דער חלק היפה פון דער נחלה, דעריבער איז פאַר אים געווג און ער נעמט אן די פאַרזיכערונג און זירוז פונעם אב הנותן.

משא"כ אין נמשל, איז ניט נאַר וואָס מען זעט ניט (אלעמאל) דעם „מעמידו על חלק היפה" („אם תעשה טוב הרי לך חיים") בגשמיות (ביז — אז דאָס קען אמאל מיינען אויך „חיים" אין עולם הבא [20]), נאַר נאַכמער: בעיני בשר זעט ער (אמאל) להיפך, אז „דרך רשעים צלחה" [10] און „נופת תטופנה שפתי זרה" [21] — דעם געשמאַק פון תענוגי העולם פילט ער מיט די חושי הגוף, און אז „ואחריתה מרה כלענה" [22] איז נאַר אן ענין וואָס ער גלויבט אדער (לכל היותר) פאַרשטייט בשכלו —

היינט ווי קען דער זירוז, וואָס דער אויבערשטער זאגט אן (דורך משה) בתורתו „ובחרת בחיים" באַווירקן בוודאות דעם מענטשן צו אפלאַזן די זאַכן פון חיים גשמיים און אנשטאָט דעם אויסקלייבן דעם טוב וחיים פון תומ"צ ?

אויף דעם איז רש"י ממשיך — „ועל זה נאמר ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי הנחת ידי על גורל הטוב לומר את זה קח לך":

„ובחרת בחיים" איז ניט סתם אן אמירה, נאַר דערמיט ווערט (אויך)

19) להעיר מפרש"י צו (י, ב) צריך הכתוב לזרז כו'. ראה (יב, כג) „שהיו שטופים כו' הוצרך לומר חזק". ועוד.

*19) להעיר מרד"ה ומקנה רב תרס"ו.

20) ראה תי"ע כאן. בחיי כאן (ולעיל פסוק טו). אוה"ח כאן. וראה ספרי שם. ועוד.

אבל להעיר, שמלשון הכתוב „כי הוא חייך ואורך ימיך לשבת על האדמה גו'" משמע, שהמדובר (עכ"פ — ע"פ פשוטו של מקרא) בחיים גשמיים. וראה לקמן בפנים.

21) משלי ה, ג.

22) שם, ד.

אויפגעטאָן „תומיך גורלי .. הנחת ידי על גורל הטוב כו״: דער אויבערשטער ווייזט אַן אידן („אני מורה לכם״) אין גשמיות דעם „גורל הטוב״, ביז מ׳זעט בעיני בשר (עכ״פ — מזמן לזמן) ווי דורך עשיית טוב באָקומט מען „חיים״ כפשוטם [23], אַזוי אַז עס איז שייך הנחת יד אויפן „גורל הטוב״ (מ׳קען עס אַנטאָפן מיט דער האַנט) — וואָס דאָס איז מאמת ביי אַ אידן אַז עשיית טוב איז זיין „גורל הטוב״ און „חלק החיים״.

ז. דערמיט קען מען אויך מסביר זיין דעם שינוי אין לשון רש״י — אין משל זאָגט ער „ואומר לו את זה ברור לך״, און אין נמשל (אין אויסטייטש פון פסוק „ה׳ מנת חלקי וכוסי גו״) זאָגט ער [24] „לומר את זה קח לך״:

וויבאַלד דער זירוז פון טאָטן (נאָכן „מעמידו על חלק היפה״) איז נאָר בדיבור — קומט אויס, אַז די בחירה גופא געהערט דורכאויס צום בן, דעריבער זאָגט דער אב „את זה ברור לך״, דער בן זאָל (אַליין) אויסקלייבן דעם „חלק היפה״ וועלכן דער אב וויייזט אים אַן.

משא״כ די אמירה פון אויבערשטן „ובחרת בחיים״ איז אין אַן אופן פון „הנחת ידי על גורל הטוב״ [25] — דער „גורל הטוב״ איז שוין געווארן אויסגעקליבן און פאַרבונדן מיט דעם אידן און פאַר אים איז געבליבן ניט מער ווי דער נעמען דעם (אויסגעקליבענעם) גורל הטוב — את זה קח לך.

[און דערפאַר זאָגט רש״י דעם לשון [26] „הנחת ידי כו׳ לומר את זה קח לך״ (ניט ווי אין משל „ואומר לו כו׳״) — ווייל דער עיקר איז „הנחת ידי כו״ און די אמירה „את זה קח לך״ איז נאָר די כוונה פון דעם („לומר״), אַ תוצאה פונעם „הנחת ידי״].

ח. אין דעם שינוי הנ״ל אין לשון רש״י איז אויך מרומז אַן ענין אין הלכה, ובהקדים נאָך אַ דיוק — אַז דער חלק היפה וועט אַנגערופן אין נמשל (אין פסוק) „גורלי״, „גורל הטוב״ [27] — וואָס די כוונה אין דעם איז צו מרמז זיין, אַז דער אופן הבחירה פון אידן אין „חלק החיים״ איז ווי אַ חלוקה ע״פ גורל.

און דערמיט איז מובן דער שינוי לשון הנ״ל צווישן משל און נמשל („ברור לך״ און „קח לך״), וואָס איז מרמז אויפן חילוק צווישן דער פעולה ביי „אדם האומר לבנו כו״ און אַ גורל באופן וואָס „הנחת (דער אויבערשטער) ידי על גורל כו״״:

בנוגע צו חלוקת השותפים דורך אַ גורל האָלטן כמה ראשונים [28], אַז דער גורל איז נאָר מברר וועלכער חלק יעדער פון זיי דאַרף באָקומען, אַבער כדי אַז דער חלק זאָל טאָקע ווערן זיינער מוז ער נאָכדעם מאַכן אַ קנין:

משא״כ ביי חלוקת ארץ ישראל ע״פ גורל, וואָס איז געווען דורך „קלפי

---

23) או — שמרגיש איך שחיים אמיתיים הוא (לא חיים בשריים וגשמיים, כ״א) חיים של תומ״צ.

24) ובדפוס ראשון הגירסא בהמשל: את זה בחר לך ואת זה קח לך.

25) ולהעיר, שבפרש״י תהלים שם, גם במשל אומר „כאדם. כו׳ ומניח ידו על חלק הטוב״ (ועד״ז הוא בספרי שם), אבל מסיים (לא „קח לך״, כ״א) „בחר לך״. ואכ״מ.

26) אבל בדפוס א׳: ואומרת לי (ובא׳ מכת״י רש״י: ואמרת). ובכת״י אחדים תיבת „לומר״ ליתא.

27) ובכת״י אחדים דרש״י הגירסא: חלק הטוב. ובא׳ מכת״י רש״י: חלק וגורל הטוב.

28) נסמנו באנציקלופדיא תלמודית ע׳ גורל (כרך ה׳ ע׳ תיח־ט).

וואורים ותומים״ [29] (״ברוח הקודש״ [30]), האלטן אלע [31] אז דורך דעם גורל איז נקנה געווארן צו יעדן אידן זיין חלק אין א״י.

וכיון זה בעניננו: ביי ״אדם האומר לבנו כו״ איז זיין אמירה נאר מברר פארן בן וועלכער ס׳איז דער ״חלק הי־פה״ — ״אומר לו את זה ברור לך״; משא״כ אין נמשל, איז די אמירה פון אויבערשטן ״ובחרת בחיים״ (ניט נאר מברר דעם ״חלק החיים״, נאר עס) טוט אויף [32] אז דער ״גורל הטוב״ וועלט שוין ״נקנה״ צום אידן (ער דארף עס נאר נעמען בפועל ממש) — עס וועלט דער ״הנחת ידי על גורל הטוב לומר את זה קח לך״.

ט. פון יינה של תורה אין דעם פירוש רש״י:

די צוויי ענינים הנ״ל — ״חלק היפה .. ברור לך״ און ״גורל הטוב .. קח לך״ — זיינען צוויי אופנים ווי א איד קען פועל׳ן ביי זיך דעם ״ובחרת בחיים״:

איין אופן איז — א בחירה דורך א חשבון ע״פ טעם ודעת, וואס טוב וחיים ווערן דאן אנגערופן ״חלק היפה״ [כידוע [33] אז ״חלק״ מיינט די ״עבודה שע״פ טעם ודעת״]; און די בחירה איז אין אן אופן פון ״ברור לך״ — עס זיינען דא צוויי דרכים וחלקים, וואס יעדער פון זיי האט א מעלה לגבי דעם צווייטן (אנדערש איז דאך ניט שייך די זאך פון ברור — קלייבן) — און מען קלייבט אויס איין חלק ניט דעם צווייטן.

דער צווייטער אופן איז, אז מען איז בוחר אין טוב וחיים (ניט מצד א חשבון, נאר) מיט א בחירה למעלה מטעם ודעת [34], וואס דאן ווערט דער ענין פון ״חיים״ אנגערופן ״גורל הטוב״ [כידוע [35] — וכן הוא בפשטות — אז גורל איז ניט בבחינת דעת — נאר ״למעלה מבחינת דעת״]; און די בחירה באשטייט נאר אין ״קח לך״ — דער צווייטער חלק ודרך האט מלכתחילה קיין ארט ניט, און די עבודה באשטייט ניט מער ווי אין נעמען דעם ״גורל הטוב״.

יו״ד. וועט מען דאס פארשטיין לויט דעם וואס חסידות [36] איז מבאר, אז דרך רשעים צלחה, ובכלל — השפעת החיות צו קליפה איז מצד בחי׳ מקיף, און דעריבער איז זי בריבוי, אן א חשבון; משא״כ די השפעה צו קדושה איז פון דעם אור פנימי׳, אור בכלי דוקא, ובמילא איז זי מיט א חשבון;

און דאס איז דער גודל המעלה פון אידן אין דעם וואס זיי זיינען בוחר בהקב״ה, אין קדושה — זיי זיינען מוותר אויפן ריבוי ההשפעה וואס איז דא אין צד הקליפה און זיינען בוחר אין דער השפעה מצומצמת מצד הקדושה [37].

---

29) לשון הגמרא — ב״ב קו, ב.

30) רשב״ם ב״ב שם. מב״ב קכב, א. הובא בפרש״י פינחס כו, נד. וראה ספרי פינחס שם.

31) ראה הנסמן באנציקלופדיא תלמודית שם (ע׳ תיט).

32) דדיבורו של הקב״ה חשיב מעשה (ראה פרש״י לך טו, יח).

33) בפירוש ״אשרנו מה טוב חלקנו״ — סד״ה אשרנו תרצ״ו (בסה״מ קונטרסים ח״ב). וראה סד״ה אשרנו ה׳ש״ת. ועוד.

34) ראה תניא פי״ט (כה, א): לעמוד .. בלי שום טעם ודעת ושכל מושג לו .. ולבחור לו ה׳ לחלקו ולגורלו כו׳.

35) אגה״ק סי״ס ז. וראה ד״ה אך בגורל — אוה״ת ר״פ פינחס. תרכ״ו. ד״ה אשרנו תרצ״ו פ״ד ואילך. ועוד.

36) תו״א ר״פ בשלח. ובכ״מ. וראה במקומות שצויינו בהערה הבאה.

37) ראה בכ״ז בארוכה קונטרס ומעין מאמר ח׳ ואילך. וראה אוה״ת תבא ע׳ תתערב ואילך. ד״ה כבוד מלכותך תר״ס. ועוד.

פֿאַרוואָס זיינען אידן טאָקע בוחר אין דעם? זיינען דאָ, בכללות, צוויי ביאורים:

א) היות אז דער ריבוי ההשפעה צו רשעים איז נאָר לפי שעה און דערנאָך וועט זי נפסק ווערן[38], און לאידך — וועט די השפעה צו צדיקים סו"ס זיין בריבוי עצום[39], כמאמר[40]: אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו על אחת כו"כ:

דאָס איז די בחירה ע"פ טעם ודעת (ער מאַכט א חשבון אז עס לוינט זיך אים צו בוחר זיין אין קדושה), וואָס איז מרומז אין דעם ערשטן ענין אין רש"י: חלק היפה .. ברור לך.

ב) וויבאַלד די השפעה מצומצמת איז מצד הקדושה, דאָס איז פנימיות רצון העליון — ניט ווי די השפעה צו קליפה וואָס איז "כמאן דשדי בתר כתפוי"[41] — איז ער בוחר אין קדושה[42]. ד. ה. אז די השפעה פון קדושה אין אן אופן פון "באור פני מלך חיים", הגם זי איז א מצומצמת, איז ביי אים מער חביב[43] ווי דער ריבוי וואָס איז דאָ אין קליפה —

דאָס איז ניט א בחירה ע"פ חשבון, נאָר למעלה מטעם ודעת, דאָס וואָס א איד וויל בעצם אלקות מצד בחי' "גורל" שבנשמה[44]; און דעריבער איז אין דעם ניט שייך דער אופן פון "ברור לך" (וואָרום מצד דער מדריגה אין נשמה איז יעדע זאָך אויסער אלקות מלכת־חילה ניט תופס מקום), נאָר דער "גורל הטוב .. קח לך", אז ער זאָל דאָס בחי' גורל אראָפטראָגן אין א פנימיות, ביז אין מחשבה דיבור ומעשה.

יא. אעפ"כ שטייט אין פסוק "החיים והמות נתתי לפניך גו' ובחרת בחיים גו'", אז עס רעדט זיך וועגן דעם אופן פון "ברור לך" (צווישן "חיים" און "מות") — ווי פאַרשטאַנדיק אויך פון דיוק לשון רש"י "ועל זה נאמר כו'", אז דער ענין פון "הנחת ידי על גורל הטוב לומר .. קח לך" איז ניט דער פירוש פון "ובחרת בחיים", ס'איז נאָר וואָס "ובחרת בחיים" איז כולל אויך דעם ענין, וואָס בפירוש שטייט ער במקום אחר.

דער ביאור בזה: אין דעם ענין פון "החיים והמות נתתי לפניך גו' ובחרת בחיים" — אז דאָס וואָס א איד קלייבט אויס דעם חלק החיים איז אין אן אופן פון בחירה חפשית — זיינען דאָ צוויי ענינים:

א) דער שורש הענין פון דעם וואָס א איד איז בוחר אין אלקות איז מצד דעם וואָס דער עצם הנשמה פון א אידן איז איין זאָך, כביכול, מיט עצמות[45]; און די

38) קונטרס ומעין (מאמר ו' בסופו. מ"ז פ"ד. מ"א פ"ב). ועוד. וראה ספרי דלעיל הערה 11. ובד"ה כבוד מלכותך שם: ובסוף יתגלה .. איך שהם בחי' מות ממש.

39) ראה קונטרס ומעין מ"י פ"ג. ד"ה כבוד מלכותך שם.

40) נדרים נ, סע"ב. מכות בסופה. תו"א שם (סא, ג).

41) תניא פכ"ב. נת' בקונט' ומעין מ"ב פ"ב ואילך. וראה סדור ד"ה עבדים היינו.

42) ראה באריכה קונטרס ומעין מאמר ז' (ועוד) — דפנימיות רצון העליון מאיר לישראל דוקא.

43) ע"ד פי' הבעש"ט (כתר שם טוב סצ"ז) ב"תפלה לעני גו' ולפני ה' ישפוך שיחו" — שמבוקשו הוא שרוצה רק לדבר עם המלך (להיות "לפני ה'") ואין נוגע לו הכבוד והעושר כו', ע"ש.

44) ע"פ המבואר בפנים יומתק יותר מה שמפרש בבחיי כאן הלשון "גורל הטוב" [ולא "היפה", כמ"ש לפנ"ז "חלק היפה"] — "שהקב"ה נק' טוב וכו'" — כי מצד בחי' גורל שבנשמה, זה שבוחר בחיים הוא (לא כדי שיהי' לו ריבוי בגשמיות — "חלק היפה" — כ"א) מצד זה שרוצה לידבק בהקב"ה, כבפנים.

45) ד"ה כבוד מלכותך הנ"ל. סיום המשך תקעו עת"ר (קה"ת תשל"ה — ע' יא. סה"מ עת"ר (הוצאת תשמ"ה) ע' רמט).

ועד"ז כח הבחירה שבנשמה — מה ש"הן האדם הי' כאחד ממנו" (ראה רמב"ם הל' תשובה רפ"ה)

חפשיות הבחירה אין דער דרגא — כאטש אז ס׳איז ניט שייך צו זאגן אז דער עצם הנשמה וועט בוחר זיין עפעס אנדערש ווי אלקות ח״ו [46] — מיינט, אז די בחירה והתקשרות פון א אידן אין אלקות איז ניט מצד א הכרח (א טעם ומעלה)

— וואס דאן איז (א) די התקשרות מיט א הגבלה (לפי הטעם ומעלה); (ב) ס׳איז ניט קיין אמת׳ע בחירה חפשית [47], ווייל מצד דעם טעם ומעלה, איז ער כאילו „מוכרח״ אין דעם —

נאר ווייל אזוי איז דער רצון ובחירה פון עצם הנשמה מצד עצמה; און ווי־באלד אז דאס איז ניט צוליב א טעם ומעלה, איז די בחירה אין אן אופן אז יעדער ענין אויסער אלקות איז מושלל בתכלית [48].

ב) דער גילוי פון דער בחירה אין אלקות איז אין שכל האדם [49]. ווייל ווען איז ניכר אז דער רצון פון א אידן אין אלקות איז בבחירתו החפשית — בשעת ער האט בפועל צוויי דרכים פון „חיים״ און „מות״ און ער איז בוחר בחיים: און דאס איז שייך דוקא אין שכל האדם, וואס קען געפינען א מעלה אין ביידע דרכים און פונדעסטוועגן איז — „ובחרת בחיים״.

און דערפאר וועט געזאגט אין פסוק „החיים והמות נתתי לפניך גו׳ ובחרת בחיים״ — ווייל אין עבודה בפועל איז די בחירה (ע״פ טעם ודעת) אין אן אופן פון „ברור לך״;

נאר רש״י, יינה של תורה, איז מגלה דעם תוכן פנימי פון „ובחרת בחיים״ — „ועל זה נאמר כו׳ הנחת ידי על גורל הטוב לומר את זה קח לך״: די פנימיות ואמיתיות פון דער בחירה אין אלקות אין דער דרגא פון טעם ודעת (די בחירה בפועל) — איז דאס (אויך) די בחירה פון בחי׳ „גורל״ שבנשמה (עצם הנשמה) אין אלקות, וואס איז שולל בתכלית „מות״ און „רע״, אזוי אז עס דארף נאר זיין דער „קח לך״ (כנ״ל בארוכה).

יב. ע״פ כהנ״ל וועט מען אויך פאר־שטיין די שייכות פון ענין הנ״ל צו פ׳ נצבים — א פרשה וואס „קורין לעולם קודם ר״ה״ [50], און וויבאלד אז „הכל הולך אחר החתום״ [51], איז מובן, אז די

ולכן אין מי שמעכב על ידו, כמו הקב״ה דאין מעכב על ידו (לקו״ת אמור לח, ב) — שרשו בעצם הנשמה (וראה לקו״ת שם: אך לפי שבחינה ומעלה הרמה זו ירדה ונתלבשה למטה בגוף הגשמי כו׳, ע״ש).

46) ראה ד״ה כבוד מלכותך שם: ואינו שייך רצון אחר כלל. ובלקו״ת שבהערה הקודמת: אך לפי שבחינה .. זו ירדה ונתלבשה .. ע״כ יכולה להיות ממשלה זו גם לבחור הרע ח״ו כו׳. וראה תו״ש ע׳ 220 ובהערה 4 שם.

בד״ה כבוד מלכותך שם (ועד״ז בסה״מ עת״ר ע׳ קעו), שמשו״ז עיקר ענין הבחירה הוא בכחות הנפש, כי בעצם ושורש הנשמה „מה שהיא רוצה ונמשכת לאלקות הוא בדרך ממילא בלי בחירה ורצון״ — אבל מהמבואר במקומות שצויינו בהערה הקודמת מובן, שגם בעצם הנשמה ישנו ענין הבחירה (ואדרבה — שם הוא אמיתית ענין הבחירה), והכוונה בהמאמר שם ״ל שהיא לשלילת אופן הבחירה כמו״ש בדרגא דשכל ומדות.

47) ראה לעיל הערה 45, דכח הבחירה של הנשמה הוא דוגמת הבחירה למעלה שהיא בחירה חפשית לגמרי.

48) ראה בארוכה לקו״ש חי״ד ע׳ 1341 ובהערות שם. חי״א ע׳ 7 הערה 58.

49) ד״ה כבוד מלכותך (ועד״ז בסה״מ עת״ר וסיום ההמשך הנ״ל) שם, ע״ש באורך. וראה ג״כ לקו״ת פרשתנו מו, ר״ג. ולהעיר ג״כ מלקו״ת שנעתק לעיל הערה 45. וראה לקו״ש חי״ז ע׳ 113 הערה 47.

50) לקו״ת ריש פרשתנו. ע״פ תוד״ה קללות מגילה לא, ב. טושו״ע או״ח סתכ״ח ס״ד.

51) ברכות יב, א.

שייכות פון פ' נצבים צו ר"ה איז ניט נאָר אין התחלת הפרשה („אתם נצבים היום גו'") [52] נאָר (אויך) אין סיום הפרשה:

ראש השנה איז דער זמן ווען מ'איז מעורר דעם אויבערשטן בוחר זיין די אידן [53], ווי מ'זאָגט און מ'בעט (פאָר תקיעות) „יבחר [54] לנו את נחלתינו את גאון יעקב אשר אהב סלה" — וואָס אין דער בחירה זיינען דאָ צוויי ענינים (ע"ד הנ"ל סי"א):

דער שורש הבחירה איז דאָס וואָס עצמותו ית' איז בוחר נשמות ישראל ניט מצד אַ טעם, נאָר בבחירתו החפשית, וואָס מצד דעם איז „להחליפם באומה אחרת איני יכול" [55] — ס'איז „ישראל ומלכא בלחודוהי" [56] און ס'איז ניטאָ קיין אָרט ח"ו פאָר אַנדערע [57].

און דער גילוי הבחירה למטה איז אין אָן אופן פון „והייתם לי סגולה מכל העמים גו'" [58] — ס'זיינען דאָ „אחרים עמכם", און פונדעסטוועגן „הם בעיני ולפני לכלום", ובמילא איז — „חבתכם נכרת".

וויבאַלד אַז בראש השנה איז הכל „חוזר לקדמותו" [59] — דאַרף מען אויפטאָן און ממשיך זיין דעם „יבחר לנו" פון שרשו ומקורו, פון עצמותו ית'; און דאָס ווערט דורך דער יעבודה פון אידן וואָס פועל'ן ביי זיך דעם „ובחרת בחיים" [60] — ניט נאָר מצד טעם ודעת, נאָר מצד בחי' „גורל" שבנשמה, עצם הנשמה,

און דורכדעם וואָס אידן זיינען מגלה ביי זיך דאָס וואָס „בחרו בהקב"ה להיות להם לאלקים" [61], איז דאָס מעורר ומגלה דאָס וואָס „והקב"ה בחר בהם להיות לו לעם סגולה" [61], למטה מעשרה טפחים ובטוב הנראה והנגלה.

(משיחות ש"פ נצבים תשכ"ה,
יום ב' דר"ה תשכ"ו)

---

52) כמשנ"ת בלקו"ת שם.

53) ראה בארוכה לקו"ש ח"ד ע' 1147 ואילך. לעיל ע' 164. 232.

54) תהלים מז, ה.

55) פתיחתא דרות רבה ג. וראה פסחים פז, סע"א ואילך. ועוד.

56) ראה זח"ג לב, א. וראה סד"ה ביום השמע"צ (הא') בהמשך תרס"ו.

57) ראה תו"ש שם (בריש העמוד).

58) יתרו יט, ה וברש"י. ועיין תניא פרק מט.

59) פע"ח ש' ר"ה פ"א (ובמקומות המקבילים). לקו"ת פרשתנו נא, ב. ר"ה נח, ג. וראה בארוכה סדור רמד, ד ואילך. ובכ"מ.

60) ראה אוה"ת ר"ה ס"ע אשמג ואילך.

61) לשון המדרש – במדב"ר פי"ד, י. נת' בד"ה ביום עשתי עשר יום תשל"א (סה"מ מלוקט ח"ג ע' צט ואילך).